

Den nya taxeringsorganisationen senareläggs ett år

Av departementsrådet Gunnar Björne

Varje taxeringsman och -kvinna vet vid det här laget att en ny taxeringsorganisation är under uppbyggnad med sikte på att tas i bruk vid 1978 års taxering. Utredningsarbetet inför reformen sker i en arbetsgrupp som är gemensam för riksskatteverket och statskontoret — RS-utredningen. Riksdagen har emellertid nyligen beslutat att reformen senareläggs ett år (SkU 1976/77:49). Till grund för riksdagsbeslutet ligger propositionen 1976/77:138. Vad budgetministern anfört i denna proposition har genomgående godkänts av riksdagen.

I det följande lämnas en redogörelse för innebörden av senareläggningen.

Huvuddragen av den nya organisationen

Den nya organisationen innebär som bekant att alla deklARATIONER skall granskas och föredras inför taxeringsnämnderna av tjänstemän vid länsstyrelse eller lokal skattemyndighet. Deklarationsgranskningen skall inriktas på att upptäcka fall av väsentligt skatteundandragande. Bagatelländringar skall undvikas. Taxeringsnämndens beslutsunderlag rörande de svårkontrollerade deklARATIONERNA skall förbättras genom en ökad revisionsverksamhet, innefattande ca 40 000 s k TN-revisioner. Taxeringsperioden förlängs från den 30 juni till den 30 november.

Vidare gäller att granskningen effektiviseras genom ett väl utbyggt ADB-stöd. Bl a skall uppgifter i deklARATIONER och kontrolluppgifter ADB-registreras. Uppgifterna skall avstämmas maskinellt och resultatet redovisas liksom åtskilliga andra uppgifter — t ex fastighetsuppgifter, personuppgifter och uppgifter om föregående års taxering — på en avi för varje deklARATION. På denna skrivs också maskinellt ut förslag till taxering och debitering liksom förslag till beräkning av pensionsgrundande inkomst och egenavgifter.

Lekmannainflytandet vid taxeringen förstärks genom att antalet förtroendevalda ledamöter ökas, mandatperioden förlängs och nämndens beslutsområde utvidgas att även omfatta bl a ärenden om skattetillägg. Även myndigheternas information och service till allmänheten i skattefrågor skall utvidgas.

I 1975 års principförslag från regeringen (prop. 1975:87) framhölls att den nya taxeringsorganisationen skapade förutsättningar för en effektivare skattekontroll i första instans och en ökad likformighet och rättvisa vid taxeringen. Det framhölls också att den kommande reformen genom en modern och smidig administration och en ökad serviceberedskap hos myndigheterna

borde kunna bana väg för ett öppnare samarbete i olika former mellan myndigheterna och de skattskyldiga.

Diskussionen om RS-projektet

Det är naturligt att en reform av RS-projektets omfattning blir föremål för debatt. I remissyttranden över RS-utredningens delrapporter har kritik förts fram mot genomförandeplanerna för den nya taxeringsorganisationen. Vidare har kritik och synpunkter — särskilt rörande det nya ADB-systemet — framförts i en revisionsrapport från riksrevisionsverket (RRV), i remissvar från datainspektionen över RS-projektets delrapport 1976:4 (Integritet och genomförande) samt i skrivelser från landshövdingarna.

Riksrevisionsverket genomförde under perioden juni — oktober 1976 en granskning av RS-projektet som ett led i sin vanliga verksamhet. Resultatet redovisades i december 1976 i en revisionsrapport. Det bör framhållas att RRV inte har inriktat sig på att granska och värdera syftet med reformerna inom skatteadministrationen utan på att redovisa effektiviteten i delar av projektarbetet.

RRV:s kritik gäller bl a frågorna om datasäkerhet, systemutveckling och användarutbildning, planeringen av projektarbetet och de ekonomiska kalkylerna. RS-projektet har bemött kritiken och framhållit att RRV:s revision genomfördes under en period då underlag för bedömning av ambitionsnivå och tidplaner i ett projekt normalt inte föreligger. RS-projektet anser att RRV har dragit alltför vittgående slutsatser i vad avser planeringsläge, arbetsmetoder m m utifrån brister på dessa områden. Man konstaterar att resultat hittills har presenterats på utsatta tider. RS-projektet bedömer det också som tämligen säkert att RS-reformen kommer att ge ett statsfinansiellt överskott.

Landshövdingarnas synpunkter avser främst systemstrukturen i det ADB-system som RS-projektet föreslagit. Datainspektionen har tagit upp vissa integritets- och säkerhetssynpunkter.

Tidpunkten för reformens genomförande

Genom det nu aktuella riksdagsbeslutet slås fast att statsmakernas tidigare beslut om reformering av organisationen och arbetsformerna för taxering i första instans, förbättrad skattekontroll och införande av ett nytt ADB-system skall genomföras. Den nya skatteadministrationen medför ökad rättvisa och likformighet vid taxeringen och ett mera rationellt förfarande än det nuvarande. Reformen bör enligt vad budgetministern anför i propositionen bli förmånlig också från statsfinansiell synpunkt, även om nettot för statsverket synes bli mindre än man från början räknat med, bl a beroende på ökade personalkostnader.

Det torde enligt budgetministern vara möjligt att i allt väsentligt genomföra taxeringsreformen och ta i drift det nya ADB-systemet i berörda delar

enligt gällande tidplan, d v s till 1978 års taxering. Mot bakgrunden av bl a den kritik som i vissa hänseenden framförts mot RS-projektet anser emellertid budgetministern att det finns skäl att överväga i vilken takt den nya organisationen skall genomföras. En senareläggning innebär, säger budgetministern, att man får mer tid till förfogande för att rekrytera och utbilda granskningspersonal. Vidare kan man genom ytterligare försöksverksamhet förbättra arbetsformerna i den nya organisationen. Även utredningen om länsdomstolarnas organisatoriska ställning, målområde m m (Kn 1977:01), som har väsentlig betydelse för taxeringsprocessen i andra instans, hinner slutföras under uppskovsåret. Det blir också mer tid för att förbereda de omfattande författningsändringar som krävs vid taxeringsreformens genomförande. Även för arbetet med att utveckla ADB-systemet bör enligt budgetministern en senareläggning med ett år vara till fördel. Bl a får man i RS-projektet mer tid för utredning av de säkerhets- och integritetsfrågor som är förknippade med användning av ADB-systemet.

Budgetministerns slutsats blir att reformen bör senareläggas med ett år. På hans förslag kommer nu den nya taxeringsorganisationen att träda i kraft vid 1979 års taxering i stället för som tidigare har beslutats vid 1978 års taxering. I samband härmed slås fast att det tidigare riksdagsbeslutet om ADB-systemets tekniska och organisatoriska uppbyggnad och den av riksdagen beslutade ambitionsnivån för datastödet inte ändras.

Förberedelser för reformen

Budgetministern framhåller i propositionen att det är angeläget att man effektivt utnyttjar den ytterligare tid för förberedelsearbete som senareläggningen innebär. Därför genomförs nu utan dröjsmål en rad åtgärder som underlättar övergången till den nya organisationen.

Personalrekryteringen

Rekryteringen av personal avses i huvudsak fortsätta som planerat. De organisatoriska ändringarna inom länsstyrelserna och de lokala skattemyndigheterna kommer att göras snarast möjligt när personal har rekryterats i tillräcklig omfattning. Riktpunkten i detta hänseende är den 1 januari 1978. Den definitiva tidpunkten får bestämmas av regeringen.

Utbildning och försöksverksamhet

Utbildning av granskningspersonalen bör enligt budgetministern inriktas på att ge personalen mera djupgående och allsidiga kunskaper om de nya uppgifter som väntar i den kommande organisationen. Det är också viktigt att granskningspersonalen kan utnyttjas effektivt i taxeringsarbetet redan vid 1978 års taxering. Bl a är det angeläget att man fortsätter och utvidgar den försöksverksamhet som bedrivits sedan ett par år tillbaka. Särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas revisionsverksamhetens inriktning och omfattning.

Därvid bör man beakta erfarenheterna av hittillsvarande försöksverksamhet och de synpunkter som har förts fram av de instanser som avgett remissyttranden över RS-utredningens delrapporter.

Taxeringsnämnder och taxeringsdistrikt

Granskningen av deklarationsmaterialet avses bli uppdelat mellan länsstyrelse och lokal skattemyndighet enligt riktlinjer som fastställts av riksdagen innevarande vår. Enligt beslutet skall deklARATIONER från aktiebolag, föreningar m fl skattskyldiga i de sk B- och C-längderna, delägare i fåmansbolag och deras familjer samt högst 75 000 övriga svårkontrollerade deklARATIONER granskas regionalt. Detta innebär att drygt en halv miljon deklARATIONER skall granskas hos länsstyrelserna medan övriga skall granskas hos de lokala skattemyndigheterna.

I fråga om indelningen i nämnder förklarar budgetministern att han ansluter sig till uttalandet i prop. 1975:87 (s. 132) att särskilda taxeringsnämnder kommer att behållas för de svårare deklARATIONERNA. De lokala nämnderna avses dock vid ett genomförande av reformen kunna avgöra en del av de löntagar-, jordbruks- och rörelsedeklARATIONER som nu handläggs i särskild nämnd.

Budgetministern delar vidare remissinstansernas uppfattning att särskilda nämnder bör kunna inrättas för deklARATIONER som granskas hos lokal skattemyndighet. En viss specialisering av taxeringsnämnderna även i fråga om sådana rörelseidkare m fl som skall granskas på lokal nivå bör sålunda vara lämplig. Allmänt gäller enligt budgetministern att länsstyrelserna inom ramen för de allmänna fördelningsprinciperna bör ges rätt fria händer att fördela deklARATIONSMATERIALET mellan lokala och särskilda nämnder. De närmare föreskrifter som behövs avses tas in i taxeringskungörelsen (1957:513).

Den omfördelning av deklARATIONSMATERIALET som kommer att ske i den nya organisationen bör enligt budgetministern där så lämpligen kan ske verkställas redan till 1978 års taxering. Därför tas nu in en föreskrift i 4 § taxeringslagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om indelning i taxeringsdistrikt och om taxeringsnämnds verksamhetsområde med avvikelser från nu gällande regler. Den närmare reglering på området som kan behövas inför 1978 års taxering avses ske genom ändring i taxeringskungörelsen.

Länsstyrelser och lokala skattemyndigheter ges vidare enligt det nu aktuella riksdagsbeslutet ökade möjligheter att sätta in personal för att biträda taxeringsnämnderna. F n gäller som bekant att kronoombud och taxeringsinspektör är knutna till viss taxeringsnämnd. I den nya organisationen kommer det biträde som länsstyrelserna och de lokala skattemyndigheterna lämnar taxeringsnämnderna inte att låsas på detta sätt. De tjänstemän som skall biträda taxeringsnämnderna avses i stor utsträckning arbeta i granskningsgrupper. Varje sådan grupp skall kunna biträda flera taxeringsnämnder och

fördela sin medverkan på det sätt som visar sig lämpligast. För att den granskningspersonal som finns hos länsstyrelserna och de lokala skattemyndigheterna skall kunna tas i anspråk på detta sätt redan vid 1978 års taxeringsarbete, tas nu i taxeringslagen in en uttrycklig bestämmelse om att länsstyrelse och lokal skattemyndighet skall medverka i taxeringsnämnds arbete. Sådan medverkan avses ske enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. I de nämnder där länsstyrelse och lokal skattemyndighet medverkar på detta sätt utses inte kronombud eller taxeringsinspektör.

Personalens användning efter taxeringsperioden

Taxeringsperioden vid 1978 års taxering avses liksom nu sluta den 30 juni. I fråga om granskningspersonalens användning efter den tidpunkten uttalar budgetministern allmänt att skattechefen bör ha stor frihet att med hänsyn till de särskilda förhållandena inom länet sätta in den personal som är avsedd för den nya granskningsorganisationen på de uppgifter som är mest angelägna.

Han räknar vidare med att viss del av perioden i fråga kommer att tas i anspråk för utbildning. Personalen bör också kunna medverka i förberedelserna för arbetet i den nya organisationen. Till de uppgifter som här blir aktuella hör arbetet med att planera verksamheten i de olika granskningsgrupperna och med att få fram underlag för den kommande kontrollverksamheten. Det kan också vara lämpligt att pröva att i ökad utsträckning bedriva kontrollverksamhet i samband med taxeringsnämndsarbetet.

Budgetministern anser det också naturligt att granskningspersonalen under ifrågavarande tid sätts in på andra näraliggande uppgifter, bl a medverkan vid utredning och processföring beträffande mål i länsrättsrätt. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen uttalades i detta sammanhang att erfaren personal också kunde medverka inom länsrättsrätterna för att nedbringa målbalanserna.

Andra områden där personalen kan sättas in är arbetet med kontroll av källskatt, arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt. Det kan vidare vara lämpligt från utbildningssynpunkt att granskningspersonalen får medverka i handläggningen av ärenden om skattetillägg och förseningsavgift vid lokal skattemyndighet. Det ankommer i första hand på berörda myndigheter att efter samråde avgöra hur personalresurserna lämpligen bör användas.